

YEREL PAYDAŞLARIN EKOTURİZME YÖNELİK YAKLAŞIMLARI: ERZİNCAN DESTİNASYONU ÖRNEĞİ

LOCAL STAKEHOLDERS' APPROACHES TO ECOTOURISM: THE SAMPLE OF ERZİNCAN DESTINATION

İsmail KIZILIRMAK¹, Fazıl KAYA², Salih YILDIZ³, Zeynep KURTULAY⁴

ÖZET: Dünyada gelişen kitlesel turizm hareketleri, ekolojik değerler üzerinde bozulmalara yol açarken, bu kaynakların sonsuz olmadığı ve korunması gerektiğini gündeme getirmiştir. Kitle turizmine alternatif olarak ortaya çıkan ekoturizm, ekolojik alanların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını ve korunmasını amaçlayan anlayışın sonucunda gelişen bir turizm türüdür. Çalışmanın uygulama alanı olan Erzincan ili, coğrafi açıdan çeşitlilik gösteren, genelde dağlar ve platolarla kaplı olması sebebiyle dağcılık ve tırmanış gibi doğa sporları başta olmak üzere rafting, kano, yamaç paraşütü, kayak, buzul tırmanışı, kampçılık, trekking, dağ bisikleti, offroad, cirit, motorkros ve base jump açısından da ekoturizm potansiyeli taşıyan alanlara sahiptir. Bu çalışmanın amacı; Erzincan ilinin ekoturizm potansiyelini yerel paydaşların fikirleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, yerel paydaşların görüşleri sonucunda elde edilen verilere göre; Erzincan'ın ekoturizm açısından zengin bir coğrafya olduğu ancak sahip olunan bu potansiyelin yeterince harekete geçirilemediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: Ekoturizm, Yerel Paydaşlar, Erzincan

ABSTRACT: Today in the world, mass tourism movement have created a negative impact on environmental values. These problems make something a current issue like protection of natural's resources and a day by day these resources is destroyed. Ecotourism which emerged as an alternative to mass tourism, is a type of alternative tourism that use of ecological areas in the frame of sustainable understanding. Erzincan province which is study destination generally covered with the mountain and plateaus and also it shows alteration by geographically. To cover with mountains it has also improved extreme sports especially like rafting, mountaineering, climbing, canoeing, paragliding, skiing, ice-climbing, camping, trekking, mountain-biking, off-road, javelin and base jumper. So the aim of this study is that in terms of the possibilities, it has to determine how to assess the nature in Erzincan. For this aim, with semi-structured interview technique which one of the qualitative research method will be taken the ideas of local stakeholders and so data obtained will be subjected to content analysis. It was concluded that local stakeholders agreed that Erzincan has a rich geography in terms of ecotourism but that this potential is not being acted.

Keywords: Ecotourism, Local Stakeholders, Erzincan

¹ Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fak, Turizm İşletmeciliği Bölümü, İstanbul, ikizilirmak@yahoo.com.

² Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fak., Turizm İşletmeciliği Bölümü., İstanbul, fazilkaya86@gmail.com.

³ Arş.Gör., Atatürk Üniversitesi, Turizm Fak, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Erzurum, salih.yildiz@atauni.edu.tr.

⁴ Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği, İstanbul, zeynepkurtulay@gmail.com.

1. GİRİŞ

Turizm insanların ikamet ettikleri bölgelerden farklı coğrafyalara yaptıkları seyahatlerden ve konaklamadan doğan ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin faaliyetler bütünüdür (Olalı, 1986). İnsanlar, tarihin farklı dönemlerinde yeni motivasyon ve ihtiyaçlara göre seyahat etmişlerdir (Kozak, Kozak ve Kozak, 2010). Endüstri Devrimi ile beraber yaşanan sosyal ve ekonomik gelişmeler sonucunda seyahat nedenleri yelpazesi genişleyerek kitlesel bir kimlik kazanmıştır. Turizm, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, daha da yaygınlaşarak hemen hemen her kesimden insanın katılabildiği bir faaliyet haline gelmiştir. Bu gelişmelerse, beraberinde bazı çevresel sorunların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle turizmin geliştiği ilk dönemlerde, kıyı bölgelerine gerçekleştirilen kitlesel turizm hareketleri sonucunda yaşanan yığılmalar doğal alanların tahrip edilmesine neden olmuştur (İbret ve Cansı, 2016; İsayeva ve Kasalak, 2016). Bunun doğal bir sonucu olarak kentlerin gürültülü yaşamından uzaklaşmak isteyen bireyler, deniz-kum-güneş vaat eden bölgeler yerine alternatif turizm anlayışıyla hizmet sunan bölgelere yönelmiştir.

Günümüzde artan çevre kirliliği, doğanın bozulması gibi çeşitli olumsuzluklar, insanları çevre konusunda daha fazla düşünmeye sevk etmiştir. Çevre konusunda daha duyarlı hale gelen bireylerin, turizm olgusuna bakışı değişmiş ve bu bireyler doğal güzelliklere sahip alanları korumak ve gelecek nesillere aktarabilmek için turizm tercihlerini değiştirmişlerdir. Kitle turizminin yapısı gereği yarattığı olumsuz etkiler ve alternatif turizm türlerine olan ihtiyacın artması, yeni turizm türlerinin oluşmasına yol açmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan “ekoturizm” kavramı, turistik çekim merkezi olabilecek doğal kaynaklara ve onların korunmasına vurgu yapan bir alternatif turizm türü olmuştur. Alternatif turizm türlerine (ekoturizm, kırsal turizm, dağcılık, yayla, kuş gözlemciliği, kış turizmi vb.) olan talep artış göstermiştir (Kızırmak, Çifçi ve Kaya, 2015). Alternatif turizm türlerinden biri olarak kabul edilen ekoturizm, çevre üzerinde yaşanan tahribat vb., zararları göz önünde tutarak, doğaya uyumlu bir turizm hareketini desteklemektedir (Regmi ve Walter, 2016). Sürdürülebilirlik kavramı içerisinde, milli parklar gibi koruma altına alınmış bölgelerde on yıllardır uygulanmasına rağmen, ekoturizmin kitle turizmine karşı bir alternatif olarak kimlik kazanması ve turizmin bir türü olarak değerlendirilmesi ise oldukça yenidir (Weaver, 2001, s. 107). Turizmin çevre üzerinde olumsuz etkilerinin minimize edilmesi anlayışı ve doğa temelli bir turizm talebinin artışı, ekoturizm faaliyetlerinin gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Belli bölgelerde yoğunlaşan turizm hareketlerinin daha geniş bir alana yayılması, bölgesel kalkınma ve istihdam yaratma gibi faydaları nedeniyle de ekoturizm önemli bir olgudur. Ancak doğası bozulmamış alanlara yapılacak bu seyahatlerin, gidilen coğrafyaya ve o coğrafyada yaşayan insanlara faydalı olabilmesi için, bölgede hem yaşayan hem de turizmle ilgilenen bireylerin görüşlerinin alınması gerekmektedir. Turizm için potansiyel taşıyan bölgelerin turizme açılmadan önce, bütün aktörlerin içinde olduğu bir çerçevede ele alınması önem taşımaktadır. Böylece üzerinde uzlaşılan ve yerel paydaşların da katılımcı olduğu bir turizm hareketinden söz edilmiş olunur. Yerel paydaşlar, turizme olan yaklaşımları, turistlerle etkileşim içinde olmaları ve turizme yön vermeleri nedeniyle turizm endüstrisinde önemli bir aktör olarak görülmektedir. Çalışmanın uygulama alanı olan Erzincan ili; doğal, tarihi ve kültürel açıdan birçok alternatif turizm türüne ve özellikle ekoturizm için vazgeçilmez olanaklara sahiptir. Ayrıca ülke turizm olanaklarının çeşitlendirilmesi, doğru yatırımların doğru destinasyonlara çekilmesi ve ulaşılabilirliğin sağlanması açısından doğal bir cazibe merkezi konumundadır. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı; Erzincan İli'nin ekoturizm açısından sahip olduğu olanakların nasıl değerlendirildiğini/değerlendirilebileceğini yerel paydaşların da görüşlerini alarak değerlendirmektir.

2.EKOTURİZM

2.1.Ekoturizm Literatür

Ekosistemin parçaları (iklim, bitki ve toprak) binlerce yılın sonunda evrimleşerek ortaya çıkmışlardır. Canlı ve cansız bütün parçalar arasında, güçlü bir denge ve düzen mevcuttur. Ekosistem içinde bu dengenin yok olması durumunda, bütün parçalarda geriye dönüşü olmayan hasarlar oluşmaktadır. Canlı bir varlık olan insan da bu sistemin bir parçasıdır (Yeğen vd., 2007). Tüm canlılarda olduğu gibi insanın da yaşaması, gelişmesi ve mutlu olması ekolojik sisteminin doğru işlemesine bağlıdır. İnsanın, doğanın bir parçası olduğu ve doğa ile etkileşim içinde olduğu görüşü, her geçen gün daha fazla benimsenmektedir. Dolayısıyla insanlarda, kendi yaşamsal çıkarları yanında, doğa dengesini de gözeterek yaşaması gerektiği bilinci gelişmiştir. Doğal dengenin korunması ilkelerinden sınırlılık ilkesi (taşıma gücü), yok olmama ilkesi (atıkların uzun süre yok olmaması) ve tepki ilkesi (ekolojik sistemde yaşanan dengesizlikler), doğa ve insan arasında yaşanan ilişkileri ortaya koymaktadır (Ertürk, 1998). Bozulmamış doğa alanları, yeryüzünde giderek kıtlaşan kaynaklar arasındadır ve korunmaları gerekmektedir. Bu nedenle turizm endüstrisi açısından doğal kaynaklar ve ekolojik unsurların önemi giderek önem kazanmaktadır (Ünal, 1990). Bugün insanların, günlük yaşamlarında kendi etraflarında oluşan kirliliğe karşı olmakla beraber, tatilleri sırasında da doğaya en az zarar veren turizm türlerine yönelmeye başlamış olduklarını görmekteyiz (Mundt, 1990; Cheia, 2013; Kızıllırmak, Kaya ve Şişik, 2014). Kitle turizmine tepki olarak ortaya çıkan bu anlayışı, alternatif turizm türleri içerisinde değerlendirmek mümkündür. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından alternatif turizm; “sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin işbirliğine ve gelişmede yerel malzeme kullanılmasına öncelik verme amacı güden bir turizm çeşididir” şeklinde tanımlanmıştır (Uçar, Çeken ve Ökten, 2010). Özetle ekolojik anlayış içerisinde yapılan alternatif turizm, doğa temeline dayanarak bölge olanakları çerçevesinde yerel halk ile azami ölçüde etkileşime dayalı bir turizm türü olarak değerlendirilebilir.

Ekoturizm hareketlerinin başlangıcını ise çevre üzerinde gelişen tartışmalar oluşturmuştur. Çevre üzerine ilk çalışmalar, 1970 yılında Stockholm’da düzenlenen “*İnsan Çevresi*” üzerine konferansta ele alınmıştır. Bu konferansta, çevrede yaşanacak en ufak olumsuz bir gelişmenin bütün dünyayı etkileyebileceği görüşü öne çıkmıştır (Çakar, 2013). Bu gelişmelerle beraber 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Çevre Zirvesi’nde sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde çevre üzerine çeşitli ölçütler belirlenmiş ve belirlenen bu ölçütlerin turizme yansması olarak “ekoturizm” kavramı irdelenmiştir. Kanada’da 2002 yılında düzenlenen ve 133 ülkeden 1100 delegenin katılımı ile gerçekleşen “*Dünya Ekoturizm Zirvesi*” ise, ülkelerin ortak bir ekoturizm tanımı etrafında birleşmesi ile sonuçlanmıştır. Bu zirvede ekoturizm, “yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavır” şeklinde ifade edilmiştir (Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 2015). Ekoturizm, kitlesel turizm hareketlerinin tahrip edici etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Ekoturizmde, kitlesel turizmin aksine; içinde bulunduğu doğal çevreden, sahip olduğu maddi-manevi kültürel varlıklardan yararlanırken onların korunması ve sürdürülebilirlik kapsamında gelecek nesillere aktarılması amaçlanmaktadır. Özdemir (1997), turizmin genellikle ekolojik dengenin çok hassas olduğu yerlerde gerçekleşen bir faaliyet olduğuna dikkat çekmiştir. Çok dikkat edilmediği takdirde, bu alanların doğal dengesi kolayca bozulmaktadır (Özdemir, 1997; Haberal, 2015).

Turizm literatüründe ise, doğa ile ilgili anlayışın akademik çerçevede ele alındığı ilk çalışma, 1976 yılında Budowski tarafından yazılan “*Turizm ve koruma: çatışma, birlikte yaşama ya da ortak yaşam (“Tourism and conservation: conflict, coexistence or symbiosis”)*” adlı çalışmadır. Araştırmada, kaynakların ekolojik prensipler çerçevesinde kullanılması gerektiği üzerinde durulmuştur (Budowski, 1976). Günümüzde yaygın olarak kullanılan ve kabul edilen

ekoturizm kavramı ise ilk defa Hector Ceballos-Lascrain tarafından ortaya atılmıştır. Yazar ekoturizmi; “vahşi hayvan ve bitkilerin bulunduğu doğal manzaraları seyretmekten keyif alan, beğenen, bunun yanında kültürel etkinliklere giden insanların dokunulmamış ve kirletilmemiş doğal alanlara seyahat etmesidir” şeklinde tanımlamıştır (Ceballos-Lascrain, 1987; Cheia, 2013). Ekoturizmi; bozulmamış doğa, doğa temelli turizm kavramlarıyla açıklamaya çalışan ilk akademisyenler ise, Laarman ve Durst (1987) olmuş ve ekoturizmi “eğitim, rekreasyon ve macera” unsurlarını barındıran turizm türü olarak ifade etmişlerdir. Doğa temelli ekoturizm tanımı yapan bir diğer isim ise Valentine’dır. Valentine (1992), yaptığı tanıma rekreasyonu da eklemiş ve ekoturizmin öncelikli esasının doğaya zarar vermeden eğlenmek olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Valentine, ekoturizm kapsamında sayılabilecek üç tür faaliyetten söz etmektedir. Bunlar; doğal çevreye bağlı faaliyetler, doğanın geliştirdiği faaliyetler ve doğal ortam içerisinde tesadüfi olarak gerçekleşen faaliyetlerdir (Laarman ve Patrick, 1987; Valentine , 1992; Mehmetoğlu, 2005). Ekoturizm ya da doğa turizmi olarak adlandırılan bu turizm türü, nispeten bozulmamış ya da kirletilmemiş doğal bölgelere yapılan, bölgede bulunan doğal yaşamı ve kültürel varlıkları incelemek ve bundan zevk almak için gerçekleştirilen seyahatler olarak tanımlanabilir (Luzar, vd., 1995). İlgili literatür incelendiğinde ekoturizmin, “doğa turizmi, doğaya dayalı turizm, yeşil turizm, yumuşak (soft) turizm, özel ilgi turizmi, sorumlu turizm ve alternatif turizm” gibi pek çok isim altında değerlendirildiği görülmektedir. Ekoturizm faaliyetleri; eğitime-bilinçlendirme unsuru, çevreyi koruma-destek olma faaliyetleri ve ekolojik olarak sürdürülebilirlik konularına önem vermesi gibi çeşitli karakteristik özelliklere de sahiptir (Newsome, Dowling ve Moore, 2005, s. 13).

Ekoturizm kavramının gelişmesiyle birlikte “ekoturist” olarak adlandırılabilen yeni bir turist tipi oluşmuştur. Ekoturistler, deniz-kum-güneş konseptinden sıkılan, gittikleri yerlerin kültürlerini öğrenmek, doğal zenginliklerini görmek ve yerel yaşamını deneyimlemek isteyen, eğitilmiş ve kültür seviyesi yüksek bireylerdir (Demirhan, 1990). Ceballos-Lascrain (1987) ekoturizm konseptinde ekoturistlerin, doğadan zevk alan ve doğal kaynakların korunması konusunda hassas olan kişiler olduğunu ifade etmektedir. Ekoturistler, gözlemlerinde/gezilerinde diğer turistlere oranla daha pasif ve daha az tüketici konumundadırlar (Luzar, vd., 1995). Ayrıca kalış sürelerinin, diğer turist tiplerinden daha uzun ve seyahat etme sıklığının daha fazla olduğu, daha fazla harcama yaptıkları ve aktivitelerde daha fazla yer aldıkları da bilinmektedir (McKercher ve Chan, 2005). Ekoturistler, seyahat ettikleri bölgelerin doğal güzelliklerini görmek ve kültürlerini deneyimlemek, yerel halkın olağan yaşamına tanık olmak ve onlara eşlik etmek için seyahat eden; orta ve üzeri gelir gruplarına dâhil olan ve zengin kültürel birikimi olan bir turist profili ile karşımıza çıkmaktadır (Özel, 2010; Sezgin ve Gümüş, 2016). Ekoturistleri temel olarak, doğal yaşamla ve sosyal etkileşimle kendini bütünleştirme ve dolayısıyla kendini doğanın bir parçası olarak görme eğiliminde olan bireyler olarak tanımlayabiliriz.

Dünya Turizm Örgütü (2016) verilerine göre, uluslararası ölçekte 2015 yılında turizm hareketinde 1,186 milyon turist varışı gerçekleşmiştir. Toplam turist varışı içerisinde; tatil, rekreasyon ve diğer boş zaman amaçlı seyahat edenlerin oranı %53 iken, iş ve toplantı amaçlı seyahat edenlerin oranı %14, akraba, arkadaş, dinsel, sağlık ve hac gibi diğer nedenlerle seyahat edenlerin oranı %27 ve son olarak seyahat nedenini tam olarak açıklamayanların oranı ise %6’dır. McKercher ve Chan (2005) yaptıkları araştırma sonucunda, küresel boyuttaki turizm hareketleri içerisinde ekoturizmin % 20’lik bir paya sahip olduğunu, uluslararası alanda seyahat eden turistlerin ise % 40 ila % 60 oranında ekoturist olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın devamında ise Avustralya’yı ziyaret eden turistlerin yarısından fazlasının ekoturist olduğu, Güney Afrika’daki ekoturizm payının % 45, Tazmanya’daki ekoturizm payının da % 69 olduğu ve gelen ekoturistlerin % 86’sının uluslararası turistler olduğu belirtilmiştir.

Ekoturizm de kullanılan doğal kaynaklar; güzel manzaralı yerler, dağlar, ormanlar, kanyonlar, çöller, göller, volkanik araziler ve mağaralardır (Küçükaslan, 2007; Haberal, 2015; İbret ve Cansı, 2016). Bu nedenle turizmde sürdürülebilirlik açısından, bu alanların

ziyaretçilerinde katkılarıyla birlikte korunması temel felsefe olmalıdır. Ekoturizm hareketi, doğayı koruma düzeylerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Orams (1995) ekoturizmi, aktif ve pasif ekoturizm olarak iki grupta incelemektedir. Aktif ekoturizmde gidilen doğanın geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik ilkesi göz önünde tutulurken, pasif ekoturizmde ise gidilen yere zarar vermeme düşüncesi göz önüne alınmaktadır. Bunun yanında ekoturizm, kullanılan araçlara göre (bisiklet, balon ve raft); ziyaret edilen yerin doğasına göre (dağla, yayla ve mağara); yapılan etkinliğin özelliklerine göre (akarsu, av, bilim ve trekking) bazı sınıflara ayrılmaktadır. Turizm türleri açısından ekoturizm; yayla turizmi, kuş gözlemciliği, foto safari, yaban hayatı gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, bisiklet turizmi, balon turizmi, sualtı dalış, tarım ve çiftlik turizmi, av turizmi, botanik turizmi, mağara turizmi, trekking, dağcılık, akarsu turizmi, yamaç paraşütü ve atlı doğa yürüyüşü şeklinde sıralanabilir (Erdoğan, 2003). Genel olarak doğal yaşam alanı içerisinde ve doğaya zarar vermeden yapılan turizm türleri ekoturizm kapsamında değerlendirilebilir.

Ekoturizm faaliyetlerinin her ne kadar yöre halkına ve çevresel alanlara olumlu katkısı olduğu bilinse de iyi planlanmadığı takdirde, kitle turizmini aratmayacak derecede olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Ekoturizm destinasyonlarının hassas bölgeler olduğu için, oluşacak en ufak bir hata, doğal kaynakların yok olmasına ve geri dönüşü olmayan zararlara yol açabilecektir (Küçükaslan, 2007). Bununla birlikte ekoturizmde fayda maliyet analizi sadece endüstri bazlı düşünülmeyle, yerel toplumun gelişmesi ve doğanın korunması açısından da önemlidir. Fayda maliyet analizinin sosyal ve kültürel bazı kalemleri vardır ki bunların ölçülmesi oldukça zordur (Erdoğan, 2003). Bu nedenle ekoturizme açılan bölgelerin taşıma kapasitelerinin belirlenmesi öncelikli konuların başında gelmektedir. Ekoturizmin, genelde dört temel unsur üzerinde şekillendiği görülmektedir. Bunlar; doğal çevre, sahip olunan kültürel ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği, eğitim yoluyla insanların bilgilendirilmesi ve bölgesel ekonomik faydalar olarak ifade edilebilir (Kaypak, 2010, s. 96; Arslan, 2005, s.34; Bolton, 1997, s. 231).

Mahanta (2014), Dibru-Saikhowa Milli Parkı üzerine yapmış olduğu çalışmada; ekoturizm alanlarının korunması için yerel paydaşların etkin bir çabası ve işbirliğinin olması gerektiğini ortaya koymuştur. Bozok ve Yılmaz (2008) da, yöre halkının ekoturizm katılımının sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Böylece ekoturizme katılan yöre halkının moral ve motivasyonunda artışın sağlanacağını, dolayısıyla kaynakların daha duyarlı kullanılacağını dile getirmektedir. Scheyvens (1999)'in yerel halkın güçlendirilmesi ve ekoturizm üzerine yapmış olduğu çalışmada; ekoturizmin yerel halk üzerine sosyal, ekonomik, psikolojik ve politik etkileri göz önünde tutularak, ekoturizm aktivitelerinde ortaya çıkan kazancın eşit bir şekilde dağılması ve ekoturizm gelişimi üzerinde yerel halkın kontrolünün olması durumunda başarı sağlanacağını vurgulamıştır. Kaypak (2010), toplumsal temelli bir turizmin oluşturulmasının, sahip olunan doğal ve kültürel varlıkların korunabilmesi açısından önemli olduğunu ifade etmiştir. Gerek altyapı yatırımlarının yapılması, gerek arazilerin kullanıma açılması konusunda yerel ya da merkezi yönetimlerin bilinçli bir şekilde hareket ederek doğal kaynakları korumaya özen göstermesi, ekoturizmin gelişimi için son derece önemlidir. Ekonomik kalkınma amacıyla olan bölgeler için, çevre tahribatı yapan faaliyetler yerine alternatif ekonomik getiri yaratması nedeniyle ekoturizm öncül ve kabul edilebilir bir faaliyet alanıdır. Ekoturizm uygulamalarının hem bölge halkına gelir getirici rolünü üstelenmesi, hem de çevreye duyarlı bir hareket anlayışına sahip olması, turizmin gelişimi için doğru bir tercih olarak görmek mümkündür (Bozok ve Yılmaz, 2008; Regmi ve Walter, 2016). Ekoturizmin gelişimi için stratejik program ve planlamaların yapılmasıyla birlikte özellikle turizm paydaşları olan belediyeler, kamu kurum niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, üniversiteler, sivil toplum örgütleri, özel kuruluşlar ve diğer ilgililerin katılımının sağlanması uygulanacak politikaların başarılı olmasını sağlayacaktır.

2.2. Erzincan'da Ekoturizm

Erzincan ili, Doğu Anadolu Bölgesinde yer alıp, doğuda Erzurum, batıda Sivas, güneyde Tunceli, Bingöl, Elazığ ve Malatya ve kuzeyde Gümüşhane, Bayburt ve Giresun illeri ile çevrilidir. Erzincan ili genellikle dağlar ve platolarla kaplıdır. Erzincan ilinde dağlar, toprakların % 60'ını kaplarken, % 20'sini ise yaylalar kaplamaktadır. Ayrıca il sınırları içerisinde, Fırat ırmağı da geçmektedir. Erzincan ili, karasal bir iklime sahip olmasına rağmen, yükseltilerden dolayı yer yer başka iklimler de görülebilmektedir (Erzincan Valiliği, 2016b).

Şahin (2009) tarafından Erzincan ilinin ekoturizm potansiyeli üzerine yapılan araştırmada, ilin doğal ve kültürel mirası göz önüne alındığında zengin bir ekoturizm potansiyeline sahip olduğu vurgulanmıştır. Erzincan ilinde, ekoturizm kapsamında potansiyel taşıyan alanlar ve bu alanlarda yapılan ekoturizm faaliyetleri aşağıda sıralanmıştır.

Dağcılık ve tırmanış: Genelde dağlar ve platolarla kaplı olan Erzincan ili, coğrafik açıdan çok çeşitli yeryüzü şekillerine sahiptir. Erzincan ili, yüzölçümünün büyük bir kısmının dağlarla kaplı olması sebebiyle dağcılık ve tırmanış gibi doğa sporlarına uygun bir coğrafik alandır. Karanlık kanyon, yaklaşık 25 km. uzunluğu, 1000 m. geçen derinliği, bazı kesimlerde 10-15 m'ye kadar daralan tabanı ve % 90'a varan yamaç eğimi gibi özelliklere sahip olmasıyla dağcılık ve kanyoning etkinliklerinin yapılabilmesine olanak tanır (Akpınar, 2004: 216). Karanlık Kanyon ve Acemoğlu Boğazı, kaya tırmanışı ve dağcılık için Erzincan'da bulunan en uygun yerlerden ikisidir. Ayrıca Ardıçlı Gölü, Yedigöller ve Aygır Gölü güzergâhlarında da kaya tırmanışı yapılabilir. Doğa yürüyüşü ve kamp kurmayı da içeren dağcılık sporu için ise; Esence, Dumanlı, Ağbaba, Coşan, Munzur ve Ergan Dağı zirveleri vardır. Erzincan'da bulunan çeşitli dernekler aracılığıyla bu sporlar, yılın belli dönemlerinde düzenlenen çeşitli etkinliklerle profesyonel biçimde yapılmaktadır.

Rafting: Erzincan'da rafting, genelde Nisan ve Ağustos ayları arasında Karasu (Fırat) Nehri üzerinde yapılmaktadır. Rafting parkurlarına ulaşım kolay olup, bu parkurlar, Erzurum-Erzincan karayolları güzergâhı üzerinde bulunmaktadır. Erzincan, 2002 yılında Türkiye Rafting Şampiyonası'na ev sahipliği yapmıştır ve raftingin ilde geliştirilmesi amacıyla çeşitli organizasyonlar düzenlenmektedir. Özellikle Mayıs ayında 6'lık ve 5'lik rapitler oldukça fazladır. Yollarüstü-Mutu arasındaki parkurun uzunluğu 40 km.'yi bulmaktadır. Mayıs ayından sonra suların azalmasıyla Sansa-Bağlar mevkiinden (Erzincan-Erzurum karayolu 55 km.) Mutu'ya kadar 26 km.'lik bir parkur oluşur (Şahin, 2009: 80).

Kano: Kano; düz tipli, tek bir pagayla yürüyen, hafif ve portatif bir tekneyle akıntılı ve durgun sularda yapılabilen bir su sporudur. Fırat Nehri (Karasu), Mercan Deresi, Kömür Çayı ve Tuzla Çayında debinin yüksek olduğu bahar aylarında akıntılı su kanosu yapılabilirken; Mertekli Regülatörü, Tercan Baraj Gölü, Erzincan Baraj Gölü ve Keban Baraj Gölünde ise, durgun su kanosu yapılabilir. Özellikle Karasu ırmağı; hem Sansa Boğazında, hem de Kemah ve Kemaliye Boğazlarında akarsu turizmine olanak tanımaktadır (Akpınar, 2004: 217). Ayrıca bu güzergâhlarda kanyoning, su kayağı ve optimist gibi sporların da yapılabilmesi için uygun parkurlar bulunmaktadır.

Yamaç paraşütü: Erzincan ili, sahip olduğu termikler ve coğrafi şartlar dolayısıyla yamaç paraşütünün yapılabileceği önemli coğrafyalardan birisidir. Yamaç paraşütünün hemen hemen her mevsim yapılabilmesine olanak veren Erzincan ili, dünya yamaç paraşütü şampiyonalarına ev sahipliği yapan önemli bir merkezdir. 2013 yılında Erzincan ilinde düzenlenen dünya yamaç paraşütü şampiyonasına 41 ülkeden 125 sporcu katılmıştır. Keşiş ve Munzur Dağları, bu sporun yapılabilmesine olanak veren iki bölgedir. Ayrıca Erzincan, Türk Hava Kurumu'nun paraşüt eğitimi verdiği önemli merkezlerden biridir (Anka Havacılık, 2016).

Kayak: Alp-Himalaya kıvrım kuşağı üzerinde yer alan dağların içerisinde bulunduğu Erzincan ili arazisinin % 60 'ından fazlası yer yer zirveleri 3000 m.'yi geçen dağlık alanlardan

oluşmaktadır. Bu durum yöreyi; dağ turizmi, kış sporları ve alpinizm açısından önemli kılmaktadır (Şahin, 2009: 74). Erzincan kış sporları açısından da önemli potansiyele sahip bir coğrafyadır. 2013 yılında Ergen Uluslararası Dağ Kayağı Şampiyonası'yla açılışı yapılmış ve Şubat 2016'da bu organizasyonun ikincisi düzenlenmiş olmakla birlikte; Ergen Dağı Kış Sporları ve Doğa Turizmi Merkezi 12 km. uzunluğunda ve çeşitli zorluk derecelerinde pistlere sahip bir kayak merkezidir. Kayak dışında farklı sportif ve eğlenceli aktivitelerin yapılabileceği bu turizm merkezi aynı zamanda yeni teknolojik telesiyej sistemine sahiptir (Erzincan Valiliği, 2016a).

Buzul tırmanışı: Buzul tırmanışı, kış mevsiminde Erzincan'a 30 km. mesafede bulunan Girlevik Şelalesi'nin donması sonucu oluşan sarkıtlara tırmanarak yapılabilmektedir. Şelalenin donmasıyla oluşan bu sarkıtların uzunluğu 25-30 m.'yi bulmaktadır. Her yıl geleneksel olarak tırmanış yapılan bu şelale, ayrıca sıcak mevsimlerde önemli bir mesire alanıdır (Şahin, 2009: 77).

Kampçılık: Doğa sporlarının ayrılmaz bir parçası olan kampçılık, insanda heyecan ve coşku yaratarak katılımcısını kendine bağlayan bir aktivitedir. Her sportif aktivitede olduğu gibi kampçılıkta da uyulması gereken kurallar vardır. Doğada karşılaşılabilecek bazı olumsuz durumların üstesinden gelinebilmesi için bu aktiviteyi profesyonel bir biçimde yerine getirmek gerekmektedir. Esence Dağı, Ergen Dağı, Yedigöller, Refahiye Dumanlı Ormanları ve Bayırbağ Değirmenönü Mevkileri Erzincan'da kamp yapılabilecek en uygun yerlerden bazılarıdır. Ergen Dağı, ayrıca şehir merkezine yakınlığıyla da bu faaliyeti gerçekleştirmek için seçilebilecek uygun yerlerden birisidir.

Trekking: Trekking; doğada, genelde gruplar halinde, bir noktadan diğer bir noktaya varmak amaçlı yapılan, hafif tempolu sportif yürüyüştür. Bir alternatif turizm çeşidi olarak trekking, her geçen gün daha fazla insana hitap etmekte ve ekonomik bir olgu haline gelmektedir. Erzincan'ın renkli doğası bu sporun hemen hemen her mevsimde ve her yerde yapılabilmesine olanak vermekle birlikte, Yaylabaşı Ardıçlı Gölü, Bayırbağ, Yedigöller ve Aygır Gölü güzergâhları trekking yapmak için en uygun yerlerdir (Erzincan Valiliği, 2016a).

Dağ bisikleti: Erzincan, bisiklet severler için muhteşem manzara ve doğal güzelliklere sahip bir coğrafya olmakla birlikte birçok parkura sahiptir. Erzincan'da bu sporun geliştirilmesi için kurulmuş dernekler bulunmaktadır ve bu dernekler, yılın belli zamanlarında çeşitli organizasyonlar düzenlemektedirler.

Offroad: Offroad olarak bilinen ve 4x4 arazi araçları ile doğada zor koşullarda yol alma özelliği ile tanınan bu doğa sporu "yol dışı" anlamını taşır. Zor koşullarda ve engebeli arazide gerçekleştirilen bu spor için Ergen Dağı ve Ekşisu mevkii uygun yerlerden ikisi olmakla birlikte Erzincan'ın birçok bölgesinde bu sporun yapılabilmesi olanaklıdır. Ayrıca arazi koşulları yamaç paraşütü, doğa yürüyüşü, yön bulma, motokross ve offroad gibi bireysel ve takım halinde yapılabilen pek çok doğa sporuna uygundur. Yörenin bu özelliği Türkiye Dağcılık Federasyonu'nun dikkatini çekmiş, 1995 yılı yaz temel eğitim kurslarından biri 17-23 Mayıs tarihleri arasında Kemaliye 'de yapılmıştır (Akpınar, 2004).

Cirit: Genelde Doğu Anadolu ve İç Anadolu bölgesinde kulüpleri olan ve Türklerin ata sporu olarak bilinen cirit için Erzincan önemli bir merkezdir. Erzincan'da bu sporun yapılabilmesi için üç adet nizami ölçülerde kum ve toprak karışımı tribünlü cirit sahası mevcuttur. Erzincan'ın kurtuluşu olan 13 Şubat'ta ve diğer özel günlerde çevre illerde bulunan kulüplerin de katılımıyla çeşitli yarışmalar düzenlenmektedir.

Motocross: Genelde engebeli arazi ve zorlu toprak pistlerde yapılan bu spor için Erzincan, sahip olduğu doğal güzellikler ve uygun arazi yapısı sayesinde önemli bir merkezdir. Oluşturulan kulüpler sayesinde çeşitli yarışmalar ve organizasyonlar düzenlenerek bu sporun geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Base jump: Genelde İzlanda ve Norveç gibi dik kıyılara sahip ülkelerde yüksek platformlardan atlayarak yapılan bu spor Erzincan'da ilk kez, 2013 yılında 35.'si düzenlenen Kemaliye Uluslararası Kültür ve Doğa Sporları Şenliklerinde yapılan atlayışlarla gerçekleştirilmiştir. Atlayışlar Karanlık Kanyon üzerine gerdirilen 480 metrelik yükseklikteki platformlardan yapılmaktadır (TÜRSAB, 2013).

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında, Türkiye'de turizm hareketlerinin bütün bir yıla yayılması ve alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi adına, sağlık ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, kongre ve fuar ve ekoturizminin geliştirilmesine öncelik verilmiştir. Ekoturizmin geliştirilmesi için alınacak önlemlerden bazıları şunlardır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007):

- Ekoturizm kapsamına alınan alanlarda bulunan mağara, şelale vb. doğal oluşumlar ile sportif ve rekreasyon alanları gibi çekicilik merkezlerinde gerekli çevre düzenlemeleri ve altyapı çalışmaları yapılacak,
- Ekoturizm bölgelerinin özelliklerinin bilimsel olarak araştırılmasına ve tanıtılmasına imkân sağlayacak araştırma merkezleri ve bilim müzeleri kurulacak,
- Ekoturizm bölgesinde yaşayan yerel halka; pansiyonculuk, servis ve kalite, işletme yönetimi ve hediyelik eşya üretimi vb. konularda eğitimler verilecek ve
- Bölge özelliklerini yansıtan müze evlerin açılmasına destek verilecektir.

Raporun devamında (2007), geliştirilmesine öncelik verilecek ekoturizm bölgeleri içerisinde Bolu-Zonguldak-Bartın-Kastamonu-Sinop illerini kapsayan bölge, Toros Dağları'nın eteklerinde Antalya-Mersin illerinin birleştiği alanlar, Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illerini kapsayan Kış Koridoru bölgesinden oluşan Ekoturizm Koridoru yer almaktadır. Söz konusu bölgelerde ekoturizmin yaygınlaşması, ekolojik çevrenin korunması, doğal bölgenin özelliklerine uygun yapılaşmanın gerçekleştirilmesi ve bölgede yaşayan halkın kalkınmasını sağlamak öncelikli hedef olarak belirlenmiştir.

Ekoturizm destinasyonlarında, kamu kuruluşları, özel sektör, yerel ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler gibi paydaşların katılımı ile ekoturizm alanlarının daha etkin kullanılmasını sağlayacağı açıktır. Çalışma alanı olan Erzincan ili; doğal, tarihi ve kültürel açıdan birçok alternatif turizm türüne özellikle ekoturizm açısından önemli çekiciliklere sahiptir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı; yerel paydaşların gözüyle Erzincan ilinin ekoturizm açısından sahip olduğu olanakların nasıl değerlendirildiğini/değerlendirilebileceğini ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında yerel paydaşların görüşlerinin değerlendirilmesi için;

- Erzincan ilinin turizm açısından değerlendirilmesi ve turistlerin ilin tercih nedenleri,
- Erzincan ilinin ekoturizm açısından değerlendirilmesi,
- Erzincan ilinde ekoturizm açısından potansiyel değer taşıyan yerler,
- Erzincan ilinin ekoturizm açısından avantajları ve dezavantajlarının ortaya konulması ve dezavantajlarının giderilmesi için yapılması gerekenler,
- Ekoturizm açısından Erzincan ilinin zenginliklerinin maksimum faydanın sağlanması için gerekli adımlar şeklinde sorular yönetilmiştir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, öncelikle ekoturizm üzerine yapılmış araştırmalar, akademik çalışmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sunulan raporlar, online veriler, Erzincan ili Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve İl Valiliği web siteleri vb. gibi ikincil veri kaynaklarından yararlanılarak

Erzincan ili ekoturizm alanları üzerine bir değerlendirmeye gidilmiştir. Daha sonra sosyal bilimlerde oldukça yaygın olan nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Yazarlar tarafından ilgili literatür taraması yapıldıktan sonra, beş tane görüşme sorusu hazırlanarak, yerel paydaşlara bu sorular yöneltilmiştir. Yerel paydaşlar olarak Erzincan ilinde faaliyet gösteren otel işletmesi yöneticisi, seyahat acentesi yöneticisi, akademisyen/ profesyonel turist rehberi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilisi ve Erzincan Doğa Sporları ve Gençlik Kulübü başkanı ile gönüllülük esasına dayanılarak görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma verileri, 01 Şubat-15 Şubat 2015 tarihleri arasında ilgili kişilerden daha önceden alınmış randevu saatlerinde yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Görüşmeler sırasında yöneticilerin izinleri alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ayrıca yazarlar tarafından görüşme sırasında önemli görülen noktalar not edilmiştir. Görüşmeler, 30 dakika ile 60 dakika arasında gerçekleşmiştir. Ses kayıtları ve not alınan görüşme raporları ile son olarak yazarlar tarafından veri çözümlemesi yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında, Erzincan ilindeki turizm paydaşları ile görüşülmüştür. Paydaşlara yönetilen sorular çerçevesinde bir içerik oluşturulmuştur. Görüşmeden elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutularak tablolaştırılmıştır.

Tablo 1: Paydaşların Profili

Katılımcı (Yönetici)	Kurum/Kuruluş/Kişi	Görevi
K1	Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Yönetici
K2	Erzincan Doğa Sporları ve Gençlik Kulübü	Başkan
K3	Erzincan Doğa Sporları ve Gençlik Kulübü	Başkan Yardımcısı
K4	Otel İşletmesi	Yönetici
K5	Seyahat Acentesi	Yönetici
K6	Akademisyen/ Rehber	Akademisyen/Profesyonel Turist Rehberi

Tablo 1’de görüldüğü üzere, araştırmaya toplam altı yerel paydaş katılım göstermiştir. Katılımcılar, kısaca “K” harfi şeklinde ifade edilmiştir. K1 katılımcısı; Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğünde yönetici, K2 ve K3 katılımcıları; Doğa Sporları ve Gençlik Kulübü bünyesinde başkan ve başkan yardımcısı, K4 katılımcısı; otel yöneticisi, K5 katılımcısı; seyahat acentesinde yönetici ve K6 katılımcısı ise profesyonel turist rehberi ve üniversite bünyesinde akademisyen olarak çalışmaktadır.

Tablo 2: Erzincan ilinin turizm açısından değerlendirilmesi ve tercih nedenleri

Katılımcı	Değerlendirme
K1	Doğa, macera, yayla, inanç ve sağlık turizmi potansiyeli açısından zengindir. Kolay ulaşım avantajlarının olması, konaklama, yeme-içme ve eğlence maliyetinin düşük olması
K2	Doğal güzellikler ve Doğa sporları olanaklarına sahip olması
K3	Bakir bir coğrafyaya sahip olması
K4	Doğal ve kültürel açıdan önemli bir coğrafya konumundadır. Doğa sporları açısından zengin olması
K5	Doğal güzellikler ve farklı aktiviteler ile öne çıkmakta, kış turizmi ve buza tırmanış faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi
K6	Doğal ve kültürel değerler açısından oldukça zengin; özellikle su sporları, dağcılık, trekking, doğa sporları büyük önem taşımaktadır. Ekoturizm, kış turizmi ve kırsal turizm açısından zengin bir destinasyon. Sessiz ve sakin bir doğada dinlenmek isteyen turistler tarafından tercih edilmektedir

Tablo 2’de, katılımcıların Erzincan ilinin turizm açısından değerlendirmesi ve ile yönelik turistlerin tercih nedenlerine ilişkin görüşleri analiz edilmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda, Erzincan ilinin birçok turizm türüne cevap verebilecek bir potansiyele sahip olduğu, doğal ve kültürel açıdan oldukça zengin bir coğrafya olduğu belirlenmiştir. Erzincan ilinin turistler tarafından tercih edilme nedenlerinin başında, ulaşım altyapısı, konaklama ve yeme içme hizmetleri ve doğa sporları olanaklarına sahip olması gelmektedir. K1 katılımcısının “Doğa, macera, yayla, inanç ve sağlık turizmi potansiyelleri olan Erzincan ilinin bu potansiyellerini doğru ve hızlı adımlar atarak alt sektörleriyle birlikte turizmin kullanımına açması, bölge kalkınması açısından oldukça elzemdir” ifadesi turizm endüstrisinin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Erzincan ilinin ekoturizmi açısından değerlendirilmesi

Katılımcı	Değerlendirme
K1	Kış, kayak sporları ve macera turizmi açısından gelişmiştir. Coğrafi açıdan ekoturizm cazibe merkezi konumunda olabilir
K2	Ekoturizm açısından iyi bir şekilde değerlendirilememektedir
K3	Coğrafya yapısı açısından oldukça fazla sayıda ekoturizm alanlarına sahip olmasına rağmen, iyi bir şekilde değerlendirilememektedir
K4	Dört mevsim farklı turizm aktivitelerine ev sahipliği yapabilecek bir potansiyele sahiptir
K5	Doğal güzellikler açısından bakir bir bölge, Kanyonlar ve Yedigöller gibi doğal alanları bünyesinde barındırmaktadır
K6	Ekoturizm açısından oldukça zengin bir coğrafya, tarıma elverişli olması nedeniyle TATUTA projesi uygulanan bir çiftlik mevcuttur. Endemik bitki türleri açısından zengin bir bölgedir

Erzincan ilinde yeşil alanlar, toplam yüzölçümü içinde oldukça yüksek bir orana sahiptir. Erzincan ili; gölleri, akarsuları, kaplıca suları, dağları, yaylaları ve vadileriyle ekoturizm açısından oldukça zengin bir kaynağa sahiptir. Aşağıda Erzincan ilinde ekoturizm açısından değerlendirilen ve değerlendirme potansiyeline sahip faaliyetler belirtilmiştir.

Tablo 3’te, Erzincan ilinin ekoturizm açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır. Değerlendirme çerçevesinde katılımcılar, Erzincan ilinin ekoturizm açısından oldukça zengin bir coğrafyaya sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca kış turizmi ve macera turizmi gibi turizm türlerine ev sahipliği yaptığını ifade etmişlerdir. K1, K4, K5 ve K6 katılımcıları, Erzincan ilinin coğrafi açıdan ekoturizminin gelişmesi için birçok çekici alana sahip olduğunu vurgularken, K2

ve K3 katılımcıları ise, bu alanların iyi bir şekilde değerlendirilemediğini ifade etmişlerdir. K5 katılımcısının, Erzincan ilinin doğal özelliklerini ortaya koyan “*Erzincan ili doğa güzellikler açısından bakir bir şehirdir, keşfedilmesi gereken o kadar çok şey var ki,; Yedigöller muhteşem görüntüsüyle ayrı bir doğal güzellik, Kemah yolu üzerindeki kanyonlar (Acemoğlu ve Güvercinli Kanyonları) ilgi çekici, Erzincan ili sözlerle ifade edilemeyecek kadar birçok ekoturizm alanına sahiptir*” ifadesi ilgi çekicidir.

Tablo 4: Erzincan İlinde Ekoturizm Açısından Potansiyel Taşıyan Değerler

Katılımcı	Değerlendirme
K1	Ergan Dağı kayak ve adrenalin, Çakırman ve Karakaya yamaç paraşütü, Esence ve Yedigöller doğa yürüyüşü, Refahiye Dumanlı Dağları yayla turizmi, Sansa vadisi rafting, Kemaliye Karanlık Kanyonda bungee jumping
K2	Erzincan florası, endemik bitkiler ve vahşi coğrafya
K3	Erzincan dağları, endemik bitki, Gelincik Bitkisi
K4	Ergan Dağı, Fırat Nehri, Kemaliye Kanyonu, Altın-tepe, Ekşisu sızlıkları, Türbeler ve Eski yapılar
K5	Ergan kayak tesisleri, Yedigöller, Abrenk Kilisesi, Kuş Cenneti, Altın-tepe, Kemaliye Kanyonları
K6	TATUTA çiftliği, Kemaliye ilçesinin koruma altına alınması, doğaseverler için bisiklet kullanım alanları, Üzümlü ilçesinde üzüm yetiştiriciliği, coğrafyanın ekoturizm açısından zengin olması

Tablo 4’te, Erzincan ilinde ekoturizm açısından potansiyel çekicilik taşıyan değerler ele alınmıştır. Bu değerler; Ergan Dağı kayak merkezi, Çakırman ve Karakaya yamaç paraşütü, Esence ve Yedigöllerde Doğa yürüyüşü, Refahiye Dumanlı Dağlarında yayla turizmi ve Kemaliye Karanlık Kanyonunda bungee jumping şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca Erzincan ilinin, endemik bitki örtüsü, florası, vahşi coğrafyası ve üzüm bahçeleri ile ekoturizm açısından benzersiz birçok çekicilik alanı barındırdığı ifade edilmiştir. Erzincan ilinin sahip olduğu ekoturizm alanlarıyla beraber K6 katılımcısının da “*Kemaliye ilçesi koruma altına alınması, Kemaliye ilçesi sınırları içinde TATUTA çiftliği bulunması ve. Ayrıca Erzincan ilinde Bahçe Kültürleri Araştırma Merkezi açılmasından* ” bahsetmesi son dönemlerde ilgi çekici birçok projenin yürütüldüğünü de göstermektedir.

Tablo 5: Ekoturizm Açısından İlin Avantaj ve Dezavantajlarının Değerlendirilmesi

Katılımcı	Avantaj	Dezavantajları
K1	Doğal- kültürel açıdan zengin, ulaşım çeşitliliği, geliştirilmeye açık turizm potansiyeli	Yerel paydaşların koordinasyon eksikliği, tanıtım yetersizliği, kalifiye personeli eksikliği, halkın turizm hakkında bilinç düzeyinin düşük olması, Master planın yapılmamış olması
K2	Doğal güzellikler	Rehber eksikliği
K3	Doğal güzelliklere sahip bir coğrafya	İnsan kaynakları eksikliği, rehber, otel sayısı ve tanıtım eksikliği
K4	Ekoturizm açısından zengin doğal ve kültürel unsurlar barındırmaktadır	Tanıtım eksikliği ve etkinlik azlığı
K5	Doğa sporları açısından zengin, bakir bir turizm merkezi	Turizm merkezlerinde alt yapı eksikliği, tanıtım eksikliği, uzmanlara danışılmadan alınan kararlar, amatörce yapılan turlar, uzman rehber ve personel eksikliği
K6	Elverişli konum, ılıman iklim ve alternatif turizm potansiyelinin yüksek olması	Kırsal alanlardan kent merkezine yoğun göçle beraber bölge zenginliklerinin değerlendirilememesi, tanıtım eksikliği

Tablo 5'te, Erzincan ilinin ekoturizm açısından sahip olduğu avantajlar ve dezavantajlar katılımcıların görüşleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Katılımcılar, Erzincan ilinin ekoturizm açısından avantajlarını ve dezavantajlarını aşağıdaki şekilde değerlendirmiştir.

Erzincan ilinin avantajları;

- Doğa ve kültürel açıdan oldukça zengin bir coğrafya,
- Bakir bir turizm merkezi,
- Elverişli bir iklim,
- Ulaşılabilir bir konum ve
- Alternatif turizm türleri potansiyelinin yüksek olduğunu, ifade ederken,

Dezavantajları olarak ise,

- Yerel paydaşlarda koordinasyon eksikliği,
- Tanıtım yetersizliği,
- Kalifiye eleman azlığı,
- Altyapı yetersizliği,
- Rehber eksikliği,
- Kırsal bölgelerden kente yoğun göç ve
- Tur programları kapsamında yer almaması gibi sorunlar ifade edilmiştir.

Tablo 6: Ekoturizm Açısından Erzincan İlinin Zenginlikleri Nasıl Değerlendirilebilir

Katılımcı	Değerlendirme
K1	Doğa turizmi alanlarının paket haline getirilerek turların düzenlenmesi. Yerel etkinliklerin çeşitlendirilerek düzenlenmesi
K2	Tanıtım açısından daha fazla çabanın gösterilmesi
K3	Endemik bitki türlerinin koruma altına alınması, doğa sporları parkurlarının belirlenmesi
K4	Bitki ve hayvan çeşitliliği kayıt altına alınarak korunmalı, yöresel değerlerin bir paket halinde turistlere sunulması
K5	Uzman kişiler eşliğinde turizm eylem planının oluşturulması, etkin bir tanıtım ve reklam çabalarının yapılması
K6	Ekoturizm anlamında Erzincan ilinin markalaşması için çaba sarfedilmesi. Taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve bu yönden ekoturizm planlanmasının sağlanması, Karanlık Kanyon, rehberlik bölümü öğrencilerinin mezunu kapsamında yapılan Türkiye Turu programlarına dahil edilmesi

Tablo 6’da, Erzincan ilinin ekoturizm alanlarının nasıl değerlendirilmesi gerektiği analiz edilmiştir. Katılımcılar bu doğrultuda, düzenlenen bölge turları içerisinde Erzincan ilinin de dahil edilmesi, yöresel değerlerin paket turlara eklenmesi, tanıtım açısından daha fazla çabanın harcanması, ekoturizm alanlarının koruma altına alınması, taşıma kapasitesinin belirlenmesi ve uzman kişiler tarafından turizm eylem planının hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. K5 katılımcısının, “*Erzincan ili ürün çeşitliliği olarak çok zengin bir potansiyele sahibiz. Turizmde uzman kişilerce şehrimizin turizm eylem planı oluşturularak, tanıtım ve reklam sayesinde çok büyük başarılar sağlayacağına eminiz*” ifadeleri ekoturizm açısından kısa dönem planları içerisinde ele alınabilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde modern insan şehrin yoğunluğu, iş stresi, görüntü ve ses kirliliği gibi pek çok olumsuz durumla karşılaşmaktadır. Buna ek olarak yaşam alanlarının hızla betonlaşması ve yeşil alanların tahrip edilmesi, bireylerin doğaya yönelmesine neden olmaktadır. Bu nedenle ekoturizm kavramı, her geçen gün daha da yaygın hale gelmekte, küresel ölçekteki turizm hareketleri içerisindeki payı giderek artmaktadır. Ekoturizm kavramının sahip olduğu “kültürel ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği” ilkesi, doğal çevreye minimum seviyede zarar verilmesi, doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması için son derece önemlidir. Ayrıca, seyahat edilen bölge halkının yaşam şekline, inanç ve kültürlerine saygılı olmak, bölgenin sahip olduğu mimari ve tarihi kültürel kaynaklarının korunmasına destek olmak ve onlarla beraber faaliyetlerde yer almak ekoturizm kavramının gelişmesini desteklemektedir (Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 2015).

Erzincan’da ekoturizmin geliştirilebilmesi için yerel paydaşları oluşturan otel yöneticisi, seyahat acentası yöneticisi, akademisyen/ profesyonel turist rehberi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü yetkilisi, Erzincan Doğa Sporları ve Gençlik Kulübü başkanı ve başkan yardımcısı ile yapılan görüşmelerde, ilin turizm potansiyeli açısından oldukça zengin çekiciliklere sahip olduğu ifade edilmiştir. İlde yapılabilecek turizm aktiviteleri arasında; dağcılık ve tırmanış, rafting, kano, yamaç paraşütü, kayak, buzul tırmanışı, kampçılık, trekking, dağ bisikleti, offroad, cirit, motokros ve bungee jumping olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca ilin flora ve fauna çeşitliliğinin yanı sıra endemik bitki örtüsü, kuşların göç yolları üzerinde bulunan sazlıklar, kanyonlar, türbeler ve üzüm yetiştiriciliği alanları da diğer zengin turistik çekicilikleri oluşturmaktadır.

Çalışmada görüşlerine başvuru alan yerel paydaşların ifadelerine göre, sahip olunan bütün bu zenginlik ve çekiciliklere rağmen Erzincan'ın turistik talep açısından istenilen düzeyde olmamasının nedenleri arasında; altyapı yetersizliği, tanıtım yetersizliği, kalifiye eleman eksikliği, rehber eksikliği, kırsal bölgelerden kente yoğun göç, turizm sektörünü oluşturan yerel paydaşlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve Erzincan ilinin tur kapsamında yer almaması gibi sorunlar sıralanmaktadır. Erzincan'da turizmin geliştirilebilmesi için sıralanan bu sorunların çözülmesi ve turizm sektörünün geliştirilebilmesi için yapılması gerekenler:

- Örneğin turizmin gelişmesiyle beraber altyapı sorunu ortadan kalkacaktır. Bölgeye yapılacak olan turizm işletmeleri sayı ve kapasitesinin artmasıyla kamu kurumları söz konusu altyapıyı geliştirecek tedbirleri alacaktır.
- Erzincan'a gelecek olan turistlere hizmet sunacak rehber ve kalifiye eleman eksikliğini açılacak olan kurslarla giderilebileceğini söylemek mümkündür. Kırsal bölgelerden kente olan yoğun göçün ortaya çıkardığı sorunların da turizmin gelişimiyle ortaya çıkacak olan istihdam açığıyla kaldırılabilir. Söz konusu işletmelerin ihtiyaç duyacağı işgücünün ilde yaşayanlardan karşılanmasıyla işgücü oranı yükselecektir.
- Erzincan'da turizmin gelişmesi ve daha sonraki dönemde de gelişimin artarak devam edebilmesi için kamu kurumlarının öncülüğünde oluşturulacak olan bir koordinasyon kurulu yapısıyla, yerel paydaşlar arasında ilişki kurulabilir ve var olan sorunlara daha hızlı çözüm üretilebilir.
- Erzincan'da turizmin geliştirilebilmesi için öncelikle ilin tanıtımının, yurt içi ve yurt dışındaki hedef pazarlarda yapılarak turistik talebin oluşturulması gerekir.
- İle yönelik olan turizm talebini incelediğimizde, seyahat acentalarınınca düzenlenen Erzincan'ın içinde olduğu tur programı sayısının yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Bu nedenle ilde yapılması gereken çalışmaların ilk sırasında, yurt içi ve yurt dışındaki seyahat acentaları ve tur operatörleri ile görüşmeler yapılarak ilde daha fazla turist çekilmesidir.
- Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planında belirtildiği üzere, geliştirilmesine öncelik verilecek olan ekoturizm bölgeleri içinde Erzincan, Erzurum, Ağrı, Kars ve Ardahan illerini kapsayan koridorun geliştirilmesi planlanmaktadır. Söz konusu illeri kapsayan ekoturizm koridorunun geliştirilmesi halinde Erzincan'a olacak olan başta ekoturizm amaçlı turizm talebi canlı hale getirilebilecek ve bu durum il turizmüne olumlu olarak yansıtacaktır.
- Erzincan'ın kuzeyde Gümüşhane, Bayburt ve Giresun illeri ile çevrili olması ve bu şehirlerde olduğu gibi Erzincan ilinin de topraklarının % 60'ının dağlar ve % 20'sinin de yaylalardan oluşması nedeniyle, ilde yayla turizminin geliştirilmesi mümkündür. Seyahat acentaları ile yapılacak görüşmeler sonucunda, son yıllarda Doğu Karadeniz Bölgesinde Uzungöl, Sümela Manastırı ve Ayder Yaylasına düzenlenen kültür ve yayla turizmüne yönelik paket turlara Erzincan ilinin de dahil edilmesi için çaba sarf edilmelidir. İlin bilinirliği ve marka değeri arttıkça da, konaklama süresini uzatabilecek alternatif tur programları oluşturulmaya çalışılmalıdır.
- Yine son yıllarda Türkiye'ye yönelen ve özellikle doğasının ve yeşilliğinin ön plana çıktığı illeri ziyaret eden Arap turistlerin, Erzincan'a çekilebilmelerine yönelik pazarlama çalışmalarına ağırlık verilmesi yararlı olacaktır. İlin sahip olduğu turistik çekiciliklerin tanıtılması, Körfez bölgesindeki ülkelerde turizm sektörüne yön veren kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla görüşmelerin başlatılması ve fuarlara katılımın sağlanması yararlı olacaktır. Özellikle ildeki havaalanının varlığı, söz konusu ülkelerden gelecek olan turizm talebinin oluşmasında önemli bir çekicilik unsuru olabilecektir.

Sonuç olarak, Erzincan ilinin sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihsel çekiciliklerin en iyi şekilde değerlendirilerek yörenin ekonomik gelişimine katkı sağlanabilmesi amacıyla, turizm sektörü geliştirilmelidir. Bu nedenle başta yerel paydaşlar olmak üzere tüm kamu ve özel sektör kuruluşlarının yapacağı kısa, orta ve uzun vadeli turizm planlama çalışmaları ile Erzincan ilinde turizm sektörünü geliştirmeleri mümkün olabilecektir.

6. KAYNAKLAR

- Akpınar , E. (2004). Doğu Anadolu Bölgesi'nde Alternatif Turizm Merkezi Olmaya Aday Bir İlçe: Kemaliye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 207-236.
- Anka Havacılık. (2016, Şubat 10). *Uçuş Tepelerinin Özellikleri*. <http://www.ankahavacilik.net/turkiye-yamacparasut-ucus-tepeleri/> adresinden alındı.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29-53.
- Bolton, M. (1997). Loving Them and Leaving Them: Wildlife and Ecotourism. *Conservation and the Use of Wildlife Resources*. içinde Londra: Chapman & Hall Pres.
- Bozok, D., & Yılmaz, G. (2008). Eko-Turizm. N. Hacıoğlu, & vd. içinde, *Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi* (s. 111-137). Bursa: Nobel Yayın Dağıtım.
- Budowski, G. (1976). Tourism and conservation: conflict, coexistence or symbiosis. *Environmental conservation* , 27-31.
- Ceballos-Lascurain, H. (1987). The future of ecotourism. *Mexico Journal*, s.y.
- Cheia, G. (2013). Ecotourism: Definition And Concepts. *Revista de Turism*, 56-60.
- Çakar, U. (2013). *Ekolojik Örgüt Üzerine Epistemolojik Bir Yaklaşım* . Ankara : Detay Yayıncılık .
- Demirhan, G. (1990). Doğa Turizmi ve Düşündürdükleri. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 35-44.
- Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği. (2015, 12 9). *Ekoturizm Nedir? Ekoturizm Derneği*. <http://www.ekoturizmderneği.org/tr.asp?sayfa=5> adresinden alındı.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (eko)turizm*. Ankara : Erk .
- Erzincan Valiliği. (2016a, Şubat 11). *Doğa Sporları*. <http://www.erzincan.gov.tr/kultur-ve-turizm/doga-sporlari/> adresinden alındı.
- Erzincan Valiliği. (2016b, Şubat 20). *Erzincan ilinin Coğrafi Yapısı*. <http://www.erzincan.gov.tr/erzincan/cografi-yapisi/> adresinden alındı.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm-Yayla Turizm*. Ankara : Detay Yayıncılık.
- İbret, B. Ü., & Cansı, E. (2016). Kanyon Turizmi ve Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi Gereken Bir Yöre: Küre Ersizlerdere -Karacehennem kanyonu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 107-117.
- İsayeva, S., & Kasalak, M. (2016). Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Kapsamında Yer Alan Örnek Ekoturizm Uygulamaları. *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183-200.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114.
- Kızılırmak, İ., Kaya, F., & Şişik , L. (2015). Kırsal Turizm Açısından Doğu Karadeniz Bölgesindeki Konaklama İşletmelerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi* , 4 (2) 26-36.
- Kızılırmak, İ., Çifçi , İ., & Kaya , F. (2015). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Alternatif Konaklama İşletmelerinin Kullanılması: Yayla Evleri Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi* , 99-109.
- Kozak, N., Kozak, M., & Kozak, M. (2010). *Genel Turizm*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçükaslan, N. (2007). *Özel İlgil Turizmi*. Ankara : Ekin.
- Laarman, J. G., & Patrick , B. (1987). Nature travel in the tropics. *Journal of Forestry* , 43-46.
- Luzar, E., Assane, D., Christopher, G., & Brenda, R. (1995). Evaluating Nature-based Tourism Using the New Environmental Paradigm. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 544-555.

- Mahanta, G. D. (2014). Ecotourism and Dibru-Saikhowa National Park . *Journal of Agriculture and Life Sciences*, 91-94.
- McKercher, B., & Chan, A. (2005). How Special is Special Interest Tourism? *Journal of Tourism Research*, 21-31.
- Mehmetoğlu, M. (2005). A Case Study of Nature-based Tourists: Specialists Versus Generalists . *Journal of Vacation Marketing*, 357-369.
- Mundt, J. W. (1990). Çevreye Duyarlı Turistin Ortaya Çıkışı Alman Piyasasındaki Eğilim ve Gelişmeler. *Turizm ve Çevre Konferansı* (s. 49-74). İzmir : Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Newsome, D., Dowling, R. K., & Moore, M. S. (2005). *Aspects of Tourism: Wildlife Tourism*. Kanada: Channel View Publications.
- Olalı, H. (1986). *Turizm*. İstanbul : Hürriyet.
- Orams, M. B. (1995). Towards a More Desirable Form of Ecotourism. *Tourism Management*, 3-8.
- Özdemir, Ş. (1997). *Temel Ekoloji Bilgisi ve Çevre Sorunları* . Ankara : Hatiboğlu.
- Özel, M. A. (2010). *Turizmin Çeşitlendirilmesini Bağlamında Doğa Turizmi: Ankara İli Örneği*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Regmi, K. D., & Walter, P. (2016). Modernisation theory, ecotourism policy, and sustainable development for poor countries of the global South: perspectives from Nepal. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 1-15.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the Empowerment of Local Communities. *Tourism Management*, 245-249.
- Sezgin, M., & Gumus, M. (2016). The Evaluation of Beyşehir Lake National Park (Konya-Turkey) in the Framwork Ecotourism. *Jounral of Advanced Management Science*, 342-346.
- Şahin, İ. F. (2009). Erzincan İli'nin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 69-88.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). *Türkiye Turizm Stratejisi 2023: Eylem Planı 2007-2013*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- TÜRSAB. (2013). *Erzincan*. İstanbul: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği.
- Uçar, M., Çeken, H., & Ökten, Ş. (2010). *Kırsal Turizm ile Kırsal Kalkınma (Fethiye Örneği)*. Ankara: Detay.
- UNWTO. (2016). *Tourism Highlights 2016*. Madrid: World Tourism Organization.
- Ünal, T. (1990). Turizmin Gelişmesinde Çevrenin Önemi . *Turizmin ve Çevre Konferansı* (s. 11-19). İzmir: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını .
- Valentine , P. (1992). Review. NatureBased. M. Smith, N. Macleod , & M. Robertson içinde, *Special Interest Tourism*. London: Belhaven Press.
- Weaver, D. B. (2001). Ecotourism as Mass Tourism: Contradiction or Reality? *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 104-112.
- Yeğen, Y., Ayartepe, S., Sümerkan, R., & Kırmızı, H. (2007). *Ekodiyalog Projesi: Çevre ve Ekoturizm*. Ankara: Mattek Matbacılık.